

HISTORIK:

Även samlingslokalerna har sin egen historia

Sett historiskt, innan Bygdegårdar, Medborgarhus och Folkets Hus skapades som begrepp samlades folk hos den som hade största köket för att dryfta gemensamma frågor eller utomhus under sommarhalvåret. Kyrkan var också ett alternativ där sådan fanns och det gällde större och vidlyftigare frågor.

I mitten av 1800-talet började det dock att hända saker. Skolstadgan 1842 och de fri-religiösa samfundens framväxt gjorde att det blev fart på byggandet av skolor och bönhus som också i stor utsträckning fick tjäna som allmänna samlingslokaler vid den här tiden. Så var också fallet i Alvik och Långnäs där man fram till första åren på 1900-talet hankade sig fram med provisoriska lösningar när det gällde skolbyggnader. 1907 påbörjades ett "riktigt" skolbygge i Alvik, som efter en om- och tillbyggnad 1939 fungerade som skola fram till i mitten av 1990-talet då en helt ny skola uppfördes vid Ollbäcken i Alvik. Skolan i Långnäs har en betydligt mer dramatisk historia som jag återkommer till.

Det var de svenska folkrörelsernas framväxt i slutet av 1800-talet som påvisade ett stort behov av samlingslokaler. Det var också det som blev upphovet till Folkets Hus och Bygdegårdsrörelsen, riksorganisationer som idag har lokaler över hela Sverige. En av de första i Norrbotten att ansluta sig till Bygdegårdarnas Riksförbund var Alvik-Långnäs Bygdegårdsförening som bildades 1947 och genast anslöt sig till riksorganisationen.

Dramatisk skolhistoria i Långnäs

Det hela bottnade i en tvist mellan Långnäs byamän om var det planerade skolhuset skulle placeras. De som bodde i den inre delen av Långnäs ville att skolan skulle placeras mer mitt i byn, medan de som bodde mer mot Alvikshållet ju då tyckte att den nuvarande placeringen (Betels) var alldeles utmärkt. Osämjan kulminerade i en 4 år lång rättsprocess.

Men för att ta det hela från början. Bönderna i Långnäs ansåg sig behöva ett skolhus och vid 1870 års laga skifte avskiljdes en tomt med befintlig byggnad som också uthyrdes till Nederluleå sockens Skolråd att nyttjas som småskola. Detta fungerade fram till 1905 då man renoverade lokalen.

Vid ett sammanträde med byalaget 1910 aktualiserades frågan om ett nytt komplett skolhus som skulle omfatta alla de 6 årskurser som då fanns. Förslagen var många och olika åsikter, främst om skolans placering, splittrade byamännen i två läger.

Det gamla skolhuset såldes på auktion och köparen åtog sig att flytta skolhuset, men osäkerheten om placeringen gjorde att det aldrig kom till stånd. Sedemera tog en del av

byamännen saken i egna händer och satte igång byggnationen av den nuvarande byggnaden (nuvarande Betel). De dugliga delarna av det gamla rivna skolbyggnaden fick utgöra stomme till det nya byahuset. Några bönder skänkte timmer och snart stod det nya huset färdigt.

Osämjan mellan byamännen om huset och tomten kvarstod dock. Hela 9 gånger cirkulerade ärendet i rättsliga instanser under nära 4 års tid 1915-1919. Då uppkom frågan om att lösa tvisten genom laga delning av tomten. Delningen tog ett år och tomten styckades i 24 delar. Den smalaste remsan var 30 cm bred och ett annat kuriosum var att en större sten fick 4 ägare. Sedemera efterskänktes dock flertalet ägare och Långnäs Samlingshus byggdes ut till nuvarande form.

En byggnad med olika skepnader

Byggnaden, som fortfarande var privatägd av ett antal bönder, fungerade sedan som skolhus och samlingslokal för långnäsborna. Så skedde fram till slutet av 30-talet, då barnen i Långnäs fick börja gå i den utbyggda skolan i Alvik.

De följande åren fram till 1950 tog sedan föreningslivet över aktiviteterna i byggnaden som därmed blev allmän samlingslokal för föreningslivet i både Långnäs och Alvik.

Byggnaden, som i folkmun kallades Samlingshuset såldes alltså 1950 av de privata ägarna till den lokala Baptistförsamlingen och gick sedan under benämningen Betel. Huset fungerade som Baptisternas samlingslokal fram till 1999, då huset såldes till en privatperson som numera har byggt om huset till bostadslägenheter. Samma utveckling genomgick Alviks gamla skola. Också den är idag ombyggd till bostadslägenheter.

Bygdegården tar över som samlingslokal

Eftersom Alvik-Långnäs Bygdegårdsförening bildades redan 2 januari 1947 så var man tidigt i startgroparna när det började gå rykten om försäljning av Samlingshuset. Den nybildade föreningen hade naturligtvis inga resurser att köpa den lokalen. Så man sökte andra alternativ och fann till slut en lösning. Det nyligen nedlagda Mejeriet i Alvik inköptes 1949 för 5000 kr. Efterhand började man på en smärre ombyggnad. Den skrala ekonomin tillät dock bara de mest elementära ändringarna för att förvandla det gamla mejeriet till byahus. Men alla som besökt den gamla Bygdegården kunde vittna om en kall dragig och inte alltför inspirerande lokal som bara kunde fungera som ett temporärt provisorium.

Detta skulle fortgå till 1955 då man helt sonika rev den gamla mejeribygnaden och påbörjade uppbyggnaden av en ny Bygdegård av mera modernt snitt. De knappa ekonomiska resurserna gjorde sig åter påmind, men tack vare att man tog tillvara det mesta av virket från det rivna mejeriet och många frivilliga arbetstimmar så lyckades man nästan färdigställa projektet. Jag säger nästan därför att det skulle dröja flera år innan man fick råd att måla huset invändigt och övre våningen blev inte inredd. Man ska ha klart för sig att på den här tiden var möjligheterna till statliga och kommunala bidrag ytterst begränsade. Men Gunnar Engström och de övriga entusiasterna från den här tiden gjorde en fantasisk insats som över huvud taget fick upp huset under de här ytterst knappa omständigheterna.

Nästa bemerkelseår i Bygdegårdens historia är 1974, då gjordes en omfattande ansiktslyftning av huset. Radikalt förbättrade bidragsmöjligheter gjorde att man nu kunde göra de förbättringar på huset man tidigare inte haft råd med. Bland annat så inreddes övre våningen där Alviks IK under några år hade sitt klubbkansli och senare också har fungerat som ungdomslokal. Där har även bedrivits en del kursverksamhet.

Någon gång under 1993 togs beslut i Bygdegårdsstyresen om att göra en utbyggnad av Bygdegården. Vi hade länge insett att biutrymmena i lokalen var klart otillräckliga vid

större evenemang. Det gällde främst utrymmen för servering och klädloger, dessutom efterfrågades alltmer ett mindre konferensutrymme. Ett problem var att vi saknade tomtmark för en sådan utbyggnad. Därför kontaktades kommunen som äger intilliggande mark och vi lyckades få ett hyrekontrakt för marken mot en symbolisk årlig hyreskostnad.

1994 sattes bygget igång. Entreprenör blev Vittjärvshus som hade det särklassigt lägsta anbudet. Om- och tillbyggnaden som även innefattade reparation av en del fuktskador som uppstått på bärande innerväggar slutade på ca 950.000 kr varav en del av den summan utgjorde idéellt arbete. Även nu visade byborna prov på god solidaritet. På några månader detta år färdigställdes det hus vi har idag.

Ett rikt utbud av aktiviteter genom åren

Alvik-Långnäs har under årens lopp gjort sig känd för att ha ett väldigt rikt föreningsliv. Det har gjort att Bygdegårdsföreningen har sett som sin huvudsakliga uppgift att äga och förvalta huset på bästa sätt. Föreningens målsättning är i första hand att skapa förutsättningar för föreningslivet i bygden att bedriva fritids- och kulturverksamhet. Otaliga är de evenemang som genom åren passerat revy inom Bygdegårdens väggar. Vi har haft tre körer som haft repetitioner och konserter i huset; Alviks manskör, Alviks Damkör och Alviks blandade kör. IOGT har haft såväl möten, amatörteater som drogfria danser i huset. Skolungdomarna har kört sina discokvällar. En annan trogen hyresgäst är Husmodersföreningen som förutom sina månadsmöten har haft sina traditionella Fettisdagsfester. Alviks IK har arrangerat danser och revyer. Under några år hade vi kommunen som hyregäst, då man bedrev fritids på dagtid i våra lokaler. Förutom de här föreningarna kan också nämnas Skytteförening, Jaktvårdsklubb, Byalag, Byautvecklingsförening, Vägföreningar, politiska organisationer o.s.v. som samtliga ser Bygdegården som sin träffpunkt.

Film var den första verksamhet som bedrevs i Bygdegården. Det var Bygdegårdsföreningen själva som visade film på söndagskvällarna under 12 år från 1950. Trots att man från början hade en kall och dragig lokal så var man framgångsrika. Vad sägs om att man 1950 noterade 5173 åskådare på 49 föreställningar. En besöksfrekvens som många biografägare idag skulle avundas. Filmen dog dock ut i början av 60-talet med en åldrande filmapparat och TV-mediets intåg med buller och bång i de svenska hemmen. I början av 90-talet bildade man en avdelning av Bio Kontrast här i Sörbyarna. Dessa tog upp bioverksamheten igen, till att börja med framgångsrikt men efter några år mattades intresset och man lade ner verksamheten. Konkurrensen från video blev övermäktig.

En verksamhet där vi tyvärr måste peka på en negativ trend är teater. Efter några lyckade gästspel på 50- och 60-talen av Riksteatern och Bygdeteatern har det varit motigt på det här området. Några gästspel på senare år har slutat med publika fiaskon. En av orsakerna torde vara att det ställs så höga idag på lokalen när det gäller teaterverksamhet så att utbudet för vår del är ytterst begränsat.

När det gäller amatörteater och revy har vi stolta traditioner från 40- 50- och 60-talen. Både Idrottsklubben och IOGT var väldigt framgångsrika på det här området. På de senare decennierna av 1900-talet var det Husmodersföreningen som försvarade de stolta traditionerna på området med sin fettisdagsfest. Även skolbarnen har gjort några bejublade framträdanden på det här området

Sång- och musiktradition har vi också kunnat ståta med. Under 70- och 80-talen hade vi 3 körer igång och ett antal musiker som kompade dessa. Tyvärr har vi under senare år sett en tillbakagång. Vi har i dagsläget bara blandade kören som är aktiv.

Detta är bara ett axplock av alla de aktiviteter som har skett i vår Bygdegård under årens lopp.

(Källa Ladornas bygd).